

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Lausuntopyynnön kohteena on ympäristöministeriön ehdotus luonnonsuojelulakia koskevaksi hallituksen esitysluonnokseksi.

Nykyinen luonnonsuojelulaki (1096/1966) on ollut voimassa vuoden 1997 alusta lähtien. Luontotyyppien ja lajien uhanalaisuudesta ja Suomen luonnon monimuotoisuuden tilasta on saatu runsaasti uutta tietoa, ymmärrys ilmastonmuutoksen merkityksestä luonnon monimuotoisuudelle on lisääntynyt, ja muu lainsäädäntö, ohjaukset ja hallinto ovat muuttuneet nykyisen luonnonsuojelulain voimassaoloaikana. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi luonnonsuojelulaki. Voimassa olevaa luonnonsuojelulakia ajantasaistettaisiin ja sen vaikuttavuutta parannettaisiin lajien ja luontotyyppien suojelun tehostamiseksi, luontotiedon hallinnan kehittämiseksi, ilmastonmuutoksen sopeutumisen ja sen hillinnän edistämiseksi sekä luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön edistämiseksi. Uudistuksella toteutettaisiin pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman tavoitetta pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen Suomessa. Monimuotoisuuden heikkenevää kehityssuuntaa ei tähänastisilla toimilla ole saatu käännettyä, ja ilmastonmuutos nopeuttaa ja voimistaa entisestään monia luonnossa tapahtuvia muutoksia.

Voimassa olevan luonnonsuojelulain yleinen rakenne ja sen useat pykälät säilyisivät sisällöllisesti pitkälti ennallaan, mutta lakia täydennettäisiin ja tarkistettaisiin monilta osin. Kokonaan uusissa luvuissa säädettäisiin mm. luonnonsuojelun hallinnosta ja luontotiedon hallinnasta. Esityksen tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua luonnonsuojelulain toimivuuden ja vaikuttavuuden parantamisen myötä luonnon monimuotoisuuden köyhtymisen pysäyttämiseksi ja hidastamiseksi. Ehdotuksella pyritään myös lisäämään luonnonsuojelun hyväksyttävyyttä sekä tehostamaan hallinnollisia menettelyjä. Näiden ohella ehdotuksen tavoitteena on osaltaan selkeyttää luonnonsuojelulain roolia osana muuta ympäristöä koskevaa lainsäädäntöä.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Etelä-Pohjanmaan liitto kannattaa lakiehdotukseen tehtyä uudistusta siitä, että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tukee kuntia niiden luonnon monimuotoisuustehtävän edistämisessä.

Lakiehdotuksen kirjaus ”kunta edistää luonnon monimuotoisuuden suojelua ja sen kestävää käyttöä sekä maisemansuojelua alueellaan” (12 §) vaatii Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan tarkistamista. Suojelun edistämisen sijaan säännöksessä tulisi olla luonnon monimuotoisuuden edistäminen ja lisäksi luonnon monimuotoisuuden kestävä käytön edistäminen on ilmaisuna vaikeaselkoinen. Maisemansuojelun osalta kunta-alalla on toivottu selkeytystä nykyiseen sääntelyyn, mutta lain valmistelussa maisemakysymyksiä ei ole pohdittu laajemmin.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Lakiehdotuksen 14 §:n mukaisesti elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi laatia alueelleen kansallista biodiversiteettistrategiaa ja toimintaohjelmaa koskevan luonnon monimuotoisuuden toimeenpanosuunnitelman. Toimeenpanosuunnitelman laatimisessa tulee varmistaa riittävä vuorovaikutus alueen keskeisten toimijoiden kanssa. Lisäksi voidaan laatia toimenpideohjelma valtakunnallisesti merkittävien luonnonarvojen edistämiseksi ja turvaamiseksi, mutta ohjelma voidaan laatia myös alueelliseksi.

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää alueellisten luonnon monimuotoisuuden suunnitelmien ja ohjelmien laatimista tärkeänä. Niiden avulla voidaan tukea kansallisen biodiversiteettistrategian ja toimintaohjelman toteutumista maan eri osissa sekä antaa tukea kunnissa tehtävään luonnon monimuotoisuustyöhön. Lakiehdotuksen teksti on alueellisten toimeenpanosuunnitelmien laadinnan ja siihen liittyvän vuorovaikutuksen osalta kirjattu väljästi. Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan lain tulee olla velvoittavampi ja sisältää myös maakunnan liiton tai maakuntien liittojen osallistuminen alueellisen toimeenpanosuunnitelman laadintaan. Luonnon monimuotoisuuden suojelu vaatii toimia koko maassa ja alueellisten toimeenpanosuunnitelmien avulla voidaan kohdentaa kansallisia toimia alueille, alueelliset erityispiirteet huomioiden. Alueellisten suunnitelmien merkitys korostuu ilmastonmuutoksen vaikutusten myötä. Maakuntaliittojen on luontevaa osallistua alueellisen, ylikunnallisen suunnitelman laadintaan, sillä liitot toteuttavat alueilla pitkän tähtäimen maankäytön suunnittelua, jossa luonnonsuojelua yhteensovitetaan alueen muiden toimintojen kanssa.

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

-

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

-

6 luku Luonnonsuojelualueet

-

7 luku Luontotyyppien suojelu

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää hyvää, että luontotyyppien suojelu on tunnistettu vahvemmin osana luonnon monimuotoisuuden turvaamista. Liiton mukaan laissa ei kuitenkaan huomioida riittävästi luonnon monimuotoisuutta osana viheralueverkostoa, elinympäristöjen kytkeytyneisyyttä ja ekologisten yhteyksien turvaamista. Luonnonsuojelulain kehittämistarpeiden arvioinnissa (Ympäristöministeriö 2020) on mm. luonnonalueiden kytkeytyneisyys noussut yhdeksi keskeiseksi teemaksi. Viheralueverkosto liittyy olennaisesti myös maankäyttö- ja rakennuslain uudistukseen ja siinä maakuntakaavoitukselle suunniteltuihin sisältöihin, ja lakivalmisteluja tulisikin sen osalta yhteensovittaa. Elinympäristöjen kytkeytyneisyyden huomioiminen ja luontotyyppien ja lajien elinvoimaisuus myös suojelualueiden ulkopuolella ovat keskiössä mm. tehtäessä lajien uhanalaistumiskehityksen seurantaa osana ilmastonmuutokseen sopeutumista.

Etelä-Pohjanmaan liitto korostaa, että uhanalaisista luontotyypeistä tulee tuottaa tietoa myös maakuntatasolla, jossa sitä voidaan hyödyntää luonnon monimuotoisuuden alueellisissa toimeenpanosuunnitelmissa ja maakuntakaavoituksessa. Osana luontotyyppien suojelua ja huomioimista mm. kaavoituksessa on niihin liittyvää osaamista ja tietotarpeita sekä aineistojen saatavuutta edelleen kehitettävä.

8 luku Eliölaajien suojelu

-

9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

-

10 luku Maiseman suojelu ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

-

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

-

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

-

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Luonnonsuojelulakiin lisättäisiin ehdotuksella uusi luku luonnonsuojelun tiedonhallinnasta ja päätöksistä tiedottamisesta. Etelä-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä lakiehdotuksen säännöstä siitä, että kunnalla ja maakunnan liitolla on salassapitosäännösten estämättä ja maksutta oikeus saada luonnonsuojelun tietojärjestelmästä tiedot, jotka ovat välttämättömiä niille säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Tietojen saatavuus edistää luonnon monimuotoisuuden huomioimista mm.

kaavoituksessa suunnittelun alusta lähtien. Tämän lisäksi liitto korostaa kaikille avoimen, kattavan ja laadukkaan tiedon merkitystä luonnon monimuotoisuuden turvaamisessa. Tällä edistetään mm. lakiesityksen 8 §:n sisällön toteutumista. Toimivaltaisten viranomaisten resurssit ja rahoitus tiedonhallinnan kehittämiseen tulee turvata.

Lakiehdotuksen 117 §:n mukaan ”kunnan ja maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava kunnan toiminnassa syntyviä luonnon monimuotoisuutta ja siihen vaikuttavia toimintoja koskevia tietoja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle tallettavaksi luonnonsuojelun tietojärjestelmään, mikäli tietojen suora tallettaminen tietojärjestelmään ei ole mahdollista”. Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan säännöstä tulee muuttaa siten, että maakunnan liiton on mahdollisuuksien mukaan toimitettava tietojärjestelmiin nimenomaan liiton omassa toiminnassa syntyviä tietoja. Säännöksen on liiton mukaan oltava lain perusteluteksteissä mainitun mukaisesti mahdollistava, ei velvoittava.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

-

15 luku Muutoksenhaku

-

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Samanaikaisesti luonnonsuojelulain uudistamisen kanssa on käynnissä maankäyttö- ja rakennuslain ja ilmastolain uudistaminen. Lausunnonantajien ei ole mahdollista huomioida kaikkia lakien soveltamiseen liittyviä näkökulmia lakivalmistelujen keskeneräisyyden vuoksi. Toisaalta samanaikainen lainvalmistelu mahdollistaa lakien yhteisvaikutusten huomioimisen ja mm. luonnon monimuotoisuuden suojelun kokonaisvaltaisen suunnittelun. Luonnonsuojelulain jatkovalmistelussa on Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan kiinnitettävä erityistä huomiota luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain keskinäiseen suhteeseen, soveltamisaloihin, viranomaisrooleihin sekä käsitteistön ja määritteiden yhteneväisyyteen. Liitto korostaa luonnonsuojelulain ja maankäyttö- ja rakennuslain osalta maakuntakaavan roolia eri toimintoja yhteensovittavana alueellisena kaavatasona, jolla voidaan toteuttaa luonnonsuojelulain tavoitetta luonnon monimuotoisuuden suojelun edistämisestä.

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

-

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Etelä-Pohjanmaan liitto pitää lakiin ehdotettuja muutoksia ilmastonmuutoksen huomioimiseksi pääosin hyvinä ja sekä luonnon monimuotoisuuden suojelua että ilmastonmuutokseen sopeutumista edistävinä.

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

-

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

-

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidätekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

-

2) muulla tavalla (miten)?

-

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

Lakiehdotuksen mukaan maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettua maakunta-, yleis- tai asemakaavaa laadittaessa on otettava huomioon 65 §:ssä tarkoitettut uhanalaiset luontotyypit. Lain perustelutekstissä ei kuitenkaan tuoda esiin, että huomioonottamisvelvoite vaikuttaa kaavoituksen kautta myös maakuntien liittojen toimintaan, mikä pitää Etelä-Pohjanmaan liiton mukaan lisätä kappaleeseen lain vaikutuksista viranomaisten toimintaan.

Koskela Maarit

Etelä-Pohjanmaan liitto - Etelä-Pohjanmaan liiton lausunnon ovat
valmisteet ympäristösuunnittelija Mari Väänänen ja suunnittelujohtaja
Antti Saartenoja.